

Національна академія наук України
ДЕРЖАВНА УСТАНОВА
«ІНСТИТУТ ХАРЧОВОЇ БІОТЕХНОЛОГІЇ ТА ГЕНОМІКИ
НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ НАУК УКРАЇНИ»

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Директор ДУ «ІХБГ НАН України»
академік НАН України

 Ярослав.БЛЮМ
наказ № 45 від «23» листопада 2021 р.

ПОЛОЖЕННЯ
про АКАДЕМІЧНУ ДОБРОЧЕСНІСТЬ ТА ЕТИКУ АКАДЕМІЧНИХ
ВЗАЄМОВІДНОСИН у Державній установі «Інститут харчової
біотехнології та геноміки Національної академії наук України»

«СХВАЛЕНО»

Вченою радою
ДУ «ІХБГ НАН України»
протокол № 17
від «23» листопада 2021 р.

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

- 1.1. Положення про академічну доброчесність та етику академічних взаємовідносин у Державній установі «Інститут харчової біотехнології та геноміки Національної академії наук України» (далі – Положення) є складовою внутрішньої системи забезпечення якості наукової та освітньої діяльності в Державній установі «Інститут харчової біотехнології та геноміки Національної академії наук України» (далі – ДУ «ІХБГ НАН України»).
- 1.2. Це Положення розроблено з урахуванням вимог Законів України «Про вищу освіту», «Про освіту», «Про наукову і науково-технічну діяльність», «Про авторське право і суміжні права», «Про видавничу діяльність», «Про запобігання корупції», Постанов Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах)», «Про затвердження Порядку присудження наукових ступенів», чинних наказів і рекомендацій Міністерства освіти і науки України, Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти, норм «Етичного кодексу ученого України». та Статуту ДУ «ІХБГ НАН України».
- 1.3. Мета Положення полягає в запровадженні правил і норм академічної доброчесності в ДУ «ІХБГ НАН України» та дотриманні стандартів чесної і високопрофесійної діяльності наукових працівників та здобувачів вищої освіти ДУ «ІХБГ НАН України» в науково-дослідницькій сфері та освітньому процесі.
- 1.4. Положення спрямоване на забезпечення довіри до результатів навчання та наукових (творчих) досягнень учасників освітнього процесу на основі дотримання принципів і норм професійної етичної поведінки, високих стандартів в освітньому процесі та науковій (творчій) діяльності ДУ «ІХБГ НАН України» на запобігання порушенням академічної доброчесності.

2. ОСНОВНІ ТЕРМІНИ

- 2.1. **Академічна доброчесність** – це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього

процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень.

2.2. Відповідно до Закону України «Про освіту» (п. 4 ст. 42) порушенням академічної доброчесності вважається:

академічний плагіат – оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості) та/або відтворення опублікованих текстів (оприлюднених творів мистецтва) інших авторів без зазначення авторства;

самоплагіат – оприлюднення (частково або повністю) власних раніше опублікованих наукових результатів як нових наукових результатів;

фабрикація – вигадкування даних чи фактів, що використовуються в освітньому процесі або наукових дослідженнях;

фальсифікація – свідомо зміна чи модифікація вже наявних даних, що стосуються освітнього процесу чи наукових досліджень;

списування – виконання письмових робіт із залученням зовнішніх джерел інформації, крім дозволених для використання, зокрема під час оцінювання результатів навчання;

обман – надання завідомо неправдивої інформації щодо власної освітньої (наукової, творчої) діяльності чи організації освітнього процесу; формами обману є, зокрема, академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація та списування;

хабарництво – надання (отримання) учасником освітнього процесу чи пропозиція щодо надання (отримання) коштів, майна, послуг, пільг чи будь-яких інших благ матеріального або нематеріального характеру з метою отримання неправомірної переваги в освітньому процесі;

необ'єктивне оцінювання – свідоме завищення або заниження оцінки результатів навчання здобувачів освіти;

надання допомоги здобувачам освіти під час проходження ними оцінювання результатів навчання чи створення перешкод, не передбачених умовами та/або процедурами проходження такого оцінювання;

вплив у будь-якій формі (прохання, умовляння, вказівка, погроза, примушування тощо) на педагогічного (науково-педагогічного) працівника з метою здійснення ним необ'єктивного оцінювання результатів навчання.

3. ДОТРИМАННЯ ПРИНЦИПІВ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

3.1. Система забезпечення академічної доброчесності, запобігання та виявлення академічного плагіату є невід'ємним складником внутрішньої системи забезпечення якості вищої освіти і передбачає:

- заходи, спрямовані на ознайомлення учасників освітнього процесу із поняттями та вимогами академічної доброчесності;
- виявлення порушень академічної доброчесності учасниками освітнього процесу;
- порядок прийняття відповідних рішень за порушення вимог академічної доброчесності.

3.2. Дотримання академічної доброчесності науковими працівниками ДУ «ІХБГ НАН України» передбачає:

- дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;
- посилання на джерела інформації в разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- надання достовірної інформації про методи, методики і результати досліджень, джерела використаної та власну освітню і наукову діяльність;
- контроль за дотриманням академічної доброчесності здобувачами вищої освіти;
- об'єктивне оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти.

3.3. Дотримання академічної доброчесності здобувачами вищої освіти передбачає:

- дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;
- посилання на джерела інформації в разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- надання достовірної інформації про результати власної навчальної, наукової, творчої діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації;
- самостійне виконання завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей).

3.4. За порушення академічної доброчесності наукові працівники ДУ «ІХБГ НАН України» можуть бути притягнені до такої академічної відповідальності:

- відмова в присудженні наукового ступеня чи присвоєнні вченого звання;

- позбавлення присудженого наукового ступеня чи присвоєного вченого звання;

- позбавлення права брати участь у роботі визначених законом органів (зокрема вченої ради, спеціалізованої вченої ради, ради молодих учених ДУ «ІХБГ НАН України») чи займати визначені законом посади.

За порушення академічної доброчесності наукові працівники ДУ «ІХБГ НАН України» можуть бути позбавлені права брати участь у конкурсах на отримання фінансування для проведення наукових досліджень та реалізації освітніх проектів, стипендій, грантів тощо. здійснювати наукове керівництво аспірантами/наукове консультування докторантів, викладати дисципліни навчального плану підготовки докторів філософії.

3.5. За порушення академічної доброчесності здобувачі вищої освіти можуть бути притягнені до такої академічної відповідальності:

- повторне проходження оцінювання (модульна контрольна робота, іспит, залік тощо);

- повторне проходження відповідного освітнього компонента освітньої програми;

- проведення додаткової перевірки на наявність ознак академічного плагіату всіх робіт, автором яких є порушник;

- відкликання з розгляду (друку) робіт, автором яких є порушник і підготовка яких була здійснена з порушенням академічної доброчесності.

- відрахування з аспірантури ДУ «ІХБГ НАН України»;

- позбавлення академічної стипендії;

- відмова в наданні позитивного висновку про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації;

- зняття дисертації з розгляду спеціалізованою вченою радою ДУ «ІХБГ НАН України» незалежно від стадії проходження без права її повторного захисту.

Контроль за дотриманням норм академічної доброчесності здобувачем вищої освіти під час виконання завдань поточного (підсумкового) контролю здійснює викладач/екзаменаційна комісія.

У разі виявлення факту порушення академічної доброчесності під час виконання завдань поточного (підсумкового) контролю викладач зобов'язаний повідомити (у формі письмової заяви на ім'я директора ДУ «ІХБГ НАН України») про зазначений факт порушення.

У разі встановлення екзаменаційною комісією факту порушення академічної доброчесності під час проходження здобувачем вищої освіти атестації складають відповідний протокол.

3.6. Контроль за дотриманням норм академічної доброчесності здобувачем вищої освіти під час написання ним дисертаційних робіт, наукових та ін. статей здійснює науковий керівник.

У разі виявлення факту порушення академічної доброчесності науковий керівник зобов'язаний повідомити (у формі письмової заяви на ім'я завідувача відділу та директора ДУ «ІХБГ НАН України») про зазначений факт порушення.

3.7. Контроль за дотриманням норм академічної доброчесності здобувачем вищої освіти під час попередньої експертизи дисертації та підготовки висновку про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації здійснюють завідувач відділу, де здійснюється попередня експертиза, та рецензенти (експерти).

У разі виявлення факту порушення академічної доброчесності завідувач відділу та рецензенти (експерти) зобов'язані повідомити (у формі письмової заяви на ім'я наукового керівника/наукового консультанта здобувача та директора ДУ «ІХБГ НАН України») про зазначений факт порушення.

Таку дисертацію не рекомендують до захисту, надають негативний висновок.

3.8. Виявлення спеціалізованою вченою радою порушення академічної доброчесності в дисертації та/або наукових публікаціях, у яких висвітлені основні наукові результати дисертації, є підставою для відмови у присудженні наукового ступеня без права її повторного захисту.

3.9. Контроль за дотриманням норм академічної доброчесності науковими працівниками під час рекомендації видань до друку здійснюють завідувачі відділів, рецензенти (експерти) різних рівнів, голова та вчений секретар ученої ради ДУ «ІХБГ НАН України».

У разі виявлення факту порушення академічної доброчесності під час рекомендації рукопису до друку на етапі проходження відділу рецензенти (експерти) зобов'язані повідомити (у формі письмової заяви) про зазначений факт завідувача відділу; на етапі затвердження до друку на вченій раді ДУ «ІХБГ НАН України» – голову та вченого секретаря вченої ради.

3.10. Контроль і відповідальність за дотриманням норм академічної доброчесності авторами публікацій у наукових періодичних виданнях

здійснюють головні редактори, заступники головних редакторів та відповідальні секретарі редакційних колегій (рад) видань.

Виявлення порушення академічної доброчесності в поданих публікаціях є підставою для відмови у друці.

3.11 Застосування конкретного виду академічної відповідальності за порушення академічної доброчесності здійснюється з урахуванням:

- визнання порушником провини у порушенні академічної доброчесності, усвідомлення ним неприпустимості подальших порушень;
- факту співпраці з комісією або відмова від співпраці під час розгляду справи про порушення;
- факту першого порушення або систематичності вчинення порушень, їх сукупності;
- ступеню впливу порушення на репутацію ДУ «ІХБГ НАН України», відділу наукової школи тощо;
- ступеню впливу порушення на якість та подальші результати навчання (для здобувачів вищої освіти) та здійснення освітньої і наукової діяльності (науково-педагогічних та наукових працівників);
- інших обставин вчинення порушення.

4. ЗАПОБІГАННЯ ПОРУШЕННЯМ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

Попередження порушень принципів академічної доброчесності та етики академічних взаємовідносин в академічному середовищі ДУ «ІХБГ НАН України» здійснюється проведенням комплексу профілактичних заходів, які полягають в:

- інформуванні здобувачів вищої освіти та співробітників ДУ «ІХБГ НАН України» про необхідність дотримання загальнодержавних і внутрішньоінститутських нормативних документів, які регламентують питання академічної доброчесності, правил академічної етики;
- організації заходів з популяризації основ інформаційної культури;
- формуванні завдань для кваліфікаційних робіт з використанням педагогічних інновацій, що сприяють розвитку творчого підходу здобувачів вищої освіти до їх виконання;

- розповсюдженні методичних матеріалів з уніфікованим визначенням вимог щодо належного оформлення посилань на використані у письмових роботах;
- проведенні заходів з питань впровадження академічної доброчесності в освітньо-наукову діяльність ДУ «ІХБГ НАН України» для здобувачів вищої освіти та співробітників;
- проведенні семінарів з представниками компаній-розробників програм перевірки робіт на наявність ознак академічного плагіату для здобувачів вищої освіти, наукових, науково-педагогічних працівників (окремо для кожної групи);
- створенні інформаційних та методичних матеріалів, присвячених інформаційній грамотності та попередженню плагіату;
- розробці інформаційних матеріалів щодо корпоративної культури на робочому місці та переваг чесного навчання;
- створенні та розміщенні в ДУ «ІХБГ НАН України» матеріалів, присвячених популяризації принципів академічної доброчесності.
- розміщенні в репозитарії ДУ «ІХБГ НАН України» кваліфікаційних робіт здобувачів вищої освіти (в обов'язковому порядку після їх захисту), наукових робіт співробітників закладу вищої освіти для забезпечення прозорості, чесності, відповідальності та інших принципів академічної доброчесності.
- обов'язкова перевірка кваліфікаційних робіт на наявність плагіату експертами (у разі необхідності й за допомогою відповідних технічних засобів, програмних продуктів чи ресурсів Інтернет).

5. КОМІСІЯ З ПИТАНЬ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

5.1. З метою забезпечення популяризації і дотримання принципів академічної доброчесності та етики взаємовідносин, їх впровадження в освітньо-наукову діяльність ДУ «ІХБГ НАН України» може бути створена комісія з питань академічної доброчесності, яку очолює заступник директора з наукової роботи.

Персональний склад і термін повноважень комісії затверджуються наказом директора ДУ «ІХБГ НАН України». Для розгляду порушень академічної доброчесності здобувачами вищої освіти до складу комісії обов'язково

включається представник Ради молодих учених ДУ «ІХБГ НАН України» як органу молодіжного самоврядування.

До складу комісій не можуть входити особи, які притягувались до академічної відповідальності за порушення академічної доброчесності.

5.2. Повноваження комісії з питань академічної доброчесності:

- розглядати заяви щодо порушення академічної доброчесності, здійснювати їх аналіз та готувати відповідні висновки;
- залучати до експертизи фахівців із відповідної галузі знань, а також використовувати технічні та програмні засоби для достовірного встановлення фактів порушення норм академічної доброчесності за поданою заявою;
- готувати пропозиції щодо забезпечення академічної доброчесності в освітньому процесі та науковій діяльності ДУ «ІХБГ НАН України»;
- інші повноваження відповідно до вимог законодавства України та нормативних актів ДУ «ІХБГ НАН України».

5.3. У клопотанні до комісії з питань академічної доброчесності вказується обґрунтована інформація по суті порушення та пропозиція щодо виду академічної відповідальності для порушника. Не допускається подання клопотання без обґрунтованої інформації по суті порушення, з неправдивою (наклепницькою) інформацією про факт порушення, яка базується на неперевірених фактах (носить характер припущення), анонімного клопотання.

5.4. Організаційною формою роботи комісії є засідання. Засідання комісії веде її голова, за його відсутності – заступник. Повноваження щодо ведення протоколу засідання, технічної підготовки матеріалів до розгляду на засіданні тощо здійснює секретар. Рішення комісії приймається відкритим голосуванням і вважається прийнятим, якщо за нього проголосувало більше половини присутніх на засіданні.

5.5. На засідання комісії запрошується особа, відносно якої розглядається питання щодо порушення академічної доброчесності. Про дату, час і місце проведення засідання особу, відносно якої розглядається питання про порушення академічної доброчесності, попереджають щонайменше за два дні. Комісія надає можливість особі, відносно якої розглядається питання щодо порушення академічної доброчесності, ознайомитися з матеріалами щодо встановлення факту порушення академічної доброчесності, подати до них

зауваження, надати усні та/або письмові пояснення чи відмовитися від надання будь-яких пояснень.

5.6. За результатом проведеного засідання комісія готує висновок щодо підтвердження чи спростування факту порушення академічної доброчесності. За умови підтвердження факту порушення академічної доброчесності у висновку зазначаються пропозиції щодо вживання відповідних заходів. Особа, відносно якої розглядається питання про порушення академічної доброчесності, ознайомлюється із висновком комісії. Висновок подається директорові ДУ «ІХБГ НАН України» для подальшого розгляду і прийняття рішення.

6. ПОРЯДОК ПОДАННЯ АПЕЛЯЦІЇ ТА ЇЇ РОЗГЛЯД

6.1. У разі незгоди з висновком комісії особа, відносно якої розглядалося питання щодо порушення академічної доброчесності, має право оскаржити рішення про притягнення до академічної відповідальності.

6.2. Особа, відносно якої розглядається питання про порушення академічної доброчесності, подає апеляцію у триденний термін після дати отримання висновку комісії ДУ «ІХБГ НАН України» з питань академічної доброчесності для ознайомлення.

6.3. В апеляції має бути викладено:

- суть питання;
- рішення, що оскаржується;
- пояснення того, в чому полягає неправомірність рішення та обґрунтування заперечень;
- за потреби додаються матеріали та документи, інформація про які вноситься до апеляції.

6.4. Апеляційна комісія ДУ «ІХБГ НАН України» розглядає апеляцію у тижневий термін з дати її надходження.

6.5. За результатами розгляду апеляції особи, відносно якої розглядалося питання щодо порушення академічної доброчесності, формується відповідний

висновок. Рішення Апеляційної комісії щодо розгляду апеляційної заяви є остаточним і оскарженню не підлягає.